

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД У МОВНО-ЛІТЕРАТУРНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 261 групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо–професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Боголюб Наталія Анатоліївна

Керівник: к.пед.н., доцентка Сугейко Л.Г.
Рецензентка: учитель вищої категорії,
старший учитель ЗЗСО №54 Херсонської
міської ради І.А. Маркова

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ BYOD	7
1.1. Комунікативна компетентність як педагогічна проблема.....	7
1.2. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності на уроках української мови	9
1.3. Формування комунікативної компетентності за допомогою використання технології BYOD	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У МОВНО- ЛІТЕРАТУРНВЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ BYOD.....	19
2.1. Стан дослідження проблеми у шкільній практиці	19
2.2. Упровадження технології BYOD на уроках української мови в 2 класі як засобу формування комунікативної компетентності	23
2.3. Результати експериментального дослідження.....	35
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44
ДОДАТКИ.....	49
Додаток А. Структура комунікативної компетентності молодших школярів.....	49
Додаток Б. Фактори, які ускладнюють формування комунікативної компетентності	50
Додаток В. Конспект уроку з формування комунікативної компетентності засобом технології BYOD	51
Додаток Г. Тест на виявлення комунікативних та організаторських схильностей за ред. Т. Пашукової	55

Додаток Д. Завдання на виявлення рівня комунікативної компетентності школярів	56
Додаток Е. Анкета на виявлення девайсів в учнів початкових класів	57
Додаток Ж . Конспект батьківських зборів	58
Додаток З. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету	62

ВСТУП

Актуальність роботи. Високий рівень розвитку системи сучасної освіти сприяє не менш високому рівню розвитку технологій. Індивідуальна освітня траєкторія в Україні – це шлях до реалізації потенціалу кожного учня з урахуванням інтересів, здібностей, мотивації, досвіду, можливостей тощо і потребує сучасної освітньої методики взаємодії з учнями, змін методів та форм організації освітнього процесу, відповідних ресурсів. Зміни відбуваються і у поведінці учнів, що дає підстави кардинально змінювати систему освіти. На це націлює і Нова українська школа. Діти хочуть отримувати знання, які зможуть використати у житті, які необхідні їм для успішної самореалізації, щоб бути компетентною у тих галузях, які їм цікаві. Комунікативна компетентність є однією з таких, що зазначена у мовно-літературному освітньому напрямку, та є пріоритетною за Державним стандартом початкової освіти.

Проблема формування комунікативної компетентності учнів уже давно цікавить багатьох науковців. У своїх дослідженнях і публікаціях вони розглядають її у різних аспектах: у психологічному та соціологічному (Л. Барановська, А. Добрович, Л. Зазуліна, І. Зимня, О. Леонтєв, Е. Руденський та ін.), у лінгводидактичному (М. Вашуленко, О. Мельничук, Т. Донченко, Т. Ніколаєва, І. Синиця, М. Пентилюк, Т. Яценко та ін.). Особливо значення вимагає розробка комплексу завдань з формування комунікативної компетентності молодших школярів.

Аналіз типових освітніх програм, розроблених під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна, свідчить, що проблема формування комунікативної компетентності як домінантної виявляється у «вдосконаленні вміння спілкуватися, потреби у самовдосконаленні, вмінні взаємодіяти з різноманітними видами джерел інформації, використати наявні знання у повсякденній життєдіяльності». Тому актуальною залишається проблема розробки підходів до навчання, пошуку найбільш ефективних технологій навчання, що посилюють орієнтованість на формування комунікативної

компетентності, до здатності учнів до активної життєдіяльності, до творчої самореалізації в сучасному цифровому соціумі.

В аспекті комп'ютеризації суспільства, ми дослідимо нову для українського освіти технологію BYOD і поглянемо на навчальний процес з методичної точки зору. На нашу думку, використання технології BYOD значно підвищать ефективність викладання.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, розробити та апробувати комплекс вправ з формування комунікативної компетентності молодших школярів у мовно-літературній освітній галузі за допомогою освітньої технології BYOD.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз наукових та методичних джерел з теми дослідження та охарактеризувати сутність пріоритетного поняття.

2. Окреслити особливості використання освітньої технології BYOD у межах нашого дослідження.

3. Визначити критерії та рівні розвитку комунікативної компетентності учня початкової школи.

4. Розробити комплекс вправ з формування комунікативної компетентності засобом технології BYOD у мовно-літературній освітній галузі та перевірити ефективність зазначеної технології.

Об'єктом дослідження є процес формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти у мовно-літературній освітній галузі засобом технології BYOD.

Предметом дослідження є методика роботи з формування комунікативної компетентності учнів засобом технології BYOD на уроках української мови.

У роботі застосовувалась такі **методи дослідження** комунікативної компетентності: теоретичні (аналіз та узагальнення лінгводидактичної та психолого-педагогічної літератури; законодавчих документів; синтез одержаних результатів дослідження), емпіричні (бесіди з учасниками

освітньої діяльності, спостереження за освітнім процесом з метою діагностики рівня сформованості комунікативних умінь здобувачів початкової освіти, аналіз результатів мовленнєвої діяльності молодших школярів) та педагогічний експеримент.

Апробація результатів дослідження: матеріали дослідження доповідалися на кафедрі теорії та методики дошкільної та початкової освіти, була опублікована стаття у журналі «Магістерські студії» (електронна версія).

Новизна дослідження полягає у уточненні змісту та структурних компонентів комунікативної компетентності учнів початкової школи, розроблений комплекс завдань та вправ спрямований на формування комунікативної компетентності учнів 2 класу за допомогою освітньої технології BYOD.

Практичне значення дослідження полягає в використанні систематизованих результатів дослідження у мовно-літературній освітній галузі в початковій ланці освіти, при розробці навчально-методичних рекомендацій з формування комунікативної компетентності учнів початкової школи.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 60 сторінки. Обсяг основного тексту – 47 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ВUOD

1.1. Комунікативна компетентність як педагогічна проблема

Питанням формування комунікативної компетентності (далі КК) завжди цікавилися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Відомі дослідження у цій галузі М. Вашуленко І. Гудзик, О. Аршавської, Л.Ельконіна, І. Зимньої, О. Леонтьєва, Б. Ломова, А. Маркової, І. Лернера, М. Махмутова, Ю. Пасова, М. Скаткіна, М.Пентилюк та ін.

Розглянемо сутність комунікативної компетентності, її визначення у науковій літературі. Словник педагогічних термінів тлумачить дефініцію «компетентність». «Компетентність (лат.competens відповідний, здібний) розуміється як коло обов'язків будь-якої посадової особи чи органу; володіння знаннями, досвідом у конкретній галузі. Компетентність визначає рівень професіоналізму особи, а її досягнення здійснюються через набуття нею потрібних компетенцій, що є метою професійної підготовки фахівців»[55].

Порадник учителя початкової школи НУШ окреслює, що «компетентність є динамічною комбінацією знань, варіантів мислення, цінностей, поглядів, умінь, навичок, особистих якостей, що визначають можливість людини результативно провадити професійну та/або освітню діяльність» [33, с.13]. В англomовному словнику дефініцій дається таке визначення комунікативної компетентності: «знання особи про граматичні правила, відповідного застосування в соціальному сенсі» [2]. Ця одиниця «комунікативна компетентність» чітко не визначена у довідниках, у наукових дослідженнях, законодавчих документах, що контролюють освітній процес. І лише наприкінці 70-х років 20 століття Д.Хайнс (D.Hymes) запроваджує термін «комунікативна компетентність» [79]. Далі

зазначена дефініція почала використовуватись у вітчизняному освітньому просторі завдяки роботам Т.Ніколаєвої, Є.Пасова тощо.

Є. Пасов зауважував про питання комунікативної компетентності у аспекті опанування іноземної мови, досліджував питання комунікації мовців між собою. Проблема комунікації розкрита в працях Ю.Ємельянова, О.Леонтєєва, та ін.

Комунікативна компетентність не є новим поняттям, але її аспекти розкриті не повною мірою через призму різноманітних наук. Ми пояснюємо цей термін як здатність людини до спілкування, а для цього треба мати відповідні знання, уміння і навички, певний досвід та особисте ставлення до певної думки. Наукові розвідки щодо розкриття значення комунікативної компетентності свідчать про різні погляди на проблему етапи становлення цього терміна. Комунікативну компетентність науковці розглядають у трьох аспектах: психологічному, соціальному та лінгвістичному. До складу її входять когнітивна, виконавська, емоційна складові. Модель комунікативної компетентності весь час змінювалася, розширювалася на кожному етапі дослідженням про неї. Підсумовуючи сказане, ми будемо розуміти під комунікативною компетентністю здатність здобувача початкової освіти, котра дотична до знань, умінь, навичок і досвіду дитини гармонійно функціонувати у суспільстві для продукування комунікації у різних аспектах власної життєдіяльності.

Формування комунікативної компетентності у мовно-літературній освітній галузі у початковій школі є головною ланкою роботи, що передбачає застосування знань мови під час спілкування, вміння взаємодіяти з іншими людьми, володіння навичками роботи в групі, в колективі, сприяти розвитку суспільства. Ефективними будуть такі уроки, які забезпечують формування комунікативної компетентності з урахуванням окреслених умов, із застосуванням різних видів мовленнєвої діяльності. Треба вибирати теми для розгляду, які б заохочували школярів до процесу говоріння, висловлення власних ідей, думок та емоцій. Для

цього доцільно використовувати сюжетно-рольові завдання, нові засоби навчання, які внесуть новизну і будуть мотивувати учнів до навчання. Ці зміни може реалізувати сучасна освітня технологія, як BYOD, яка має значні переваги над іншими, завдяки використанню різних девайсів.

Отже, становлення комунікативної компетентності передбачає формування необхідних комунікативних умінь і навичок молодшого школяра, які дозволяють йому вільно спілкуватися та задовольняти свої потреби у будь-якій мовленнєвій ситуації. Таке спілкування повинне підпорядковуватися дидактичним принципам: включеності у діяльність, ситуативності, систематичності й інноваційності. Останній принцип ми пропонуємо реалізувати через технологію BYOD.

Вищезазначене спонукає зробити висновок, що комунікативна компетентність є складною системою взаємопов'язаних компонентів (комплекс пов'язаних поглядів, компетенцій, установок), які сприяють активному використанню їх у різних життєвих ситуаціях, та організації комунікативної діяльності вільно від них.

1.2. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності на уроках української мови

Формування комунікативної компетентності учнів початкових класів – це важливий напрям роботи, що має на меті становлення можливості учня використовувати в певній комунікативній ситуації знання мови. Цей процес може бути досить складним за умови бідності мовлення, заміни комунікації мобільними пристроями, недостатньої сформованості мовленнєвих вмінь у здобувачів початкової освіти, домінування мовлення педагога на уроці української мови, обмеженості сімейного спілкування тощо. О. Савченко досліджує формування комунікативної компетентності як головну ознаку, що присутня у всій мовно-літературній галузі, і виділяє такі завдання:

- розвиток мовлення здобувачів початкової освіти;
- вміння продукувати невеликі висловлювання;

- формування цілісних навичок письма та читання;
- вміння приймати участь у нестандартній та креативній діяльності на уроках української мови;
- застосування вмінь різноманітних видів діяльності у повсякденній життєдіяльності»[47].

Розвиток мовлення здобувачів початкової освіти є першочерговим завданням освітнього процесу початкової школи, тому що від нього залежить результативність школяра у подальшій шкільній діяльності, його здатність адаптуватися до умов навколишнього середовища та формування соціальних зв'язків. Оцінювання розвитку мовлення може окреслюватися за допомогою таких критеріїв: словниковий запас молодшого школяра, емоційний стан мовлення, індивідуальні вікові особливості. Дослідженням рівня розвитку мовлення приділяли уваги науковці: Н. Бабич, А. Коваль, М.Пентилюк, М.Жовтобрюх, та ін. Проблему формування цілісних навичок у різноманітних видах мовленнєвої діяльності, а також впровадження їх у повсякденну діяльність досліджували І.Пальченко, І. Федоренко, В.Науменко, О. Джежелей, А. Ємець та ін. Для розкриття практичної направленості формування комунікативної компетентності акцентуємо ствердження О. Побочної, яка зазначає, що для ефективного формування комунікативної компетентності молодших школярів діяльність учителя початкових класів має базуватись на головних аспектах: психолого-педагогічному, діяльнісному та інноваційному [43], що є дотичним до нового Державного стандарту нової української школи.

Звертаючись до психолого-педагогічного напрямку необхідно відзначити, що організація такого освітнього середовища, яке реально задовольняло б здобувачів початкової освіти, педагогів, а також батьків. Ідеї організації необхідного освітнього середовища можна знайти у роботах науковців: В. Сухомлинського, який значну увагу відводив емоційному та естетичному розвитку молодших школярів, а особливо навколо природи, А.Макаренка, котрий зазначав, що вчителю слід приділяти особливу увагу

дисципліні дітей, І. Беха і І. Зязюна, які акцентували увагу на духовному розвитку учнів тощо. Поєднавши домінуючі ідеї минулого в сучасний освітній процес, автори порадики для вчителя початкової школи НУШ звертають увагу на використанні таких видів діяльності, як формування освітніх осередків, ранкові зустрічі, знання правил та обов'язків усім учасникам освітнього процесу, що повинно відображатись у спільних цінностях та свідомим вибором здобувачів освіти [34]. Діяльнісний напрям на сучасному етапі розвитку освіти є достатньо проаналізований з позицій різних галузей науки.

Дослідники охарактеризували головні принципи, положення та дієві умови організації діяльнісного підходу, пріоритетною метою якого є знаходження способів вирішення питання практичним шляхом. При цьому важлива позиція Т. Мартинюк «в центрі уваги стоїть не просто діяльність, а спільна діяльність дітей і дорослих у реалізації разом вироблених цілей і завдань. Педагог не подає готові зразки етичної та духовної культури, а створює, виробляє їх разом з учнями; адже спільний пошук норм і законів життя під час діяльності й становить зміст процесу, що реалізується в контексті діяльнісного підходу» [30, с. 65].

Інноваційний напрям передбачає застосування інтерактивних вправ, спрямованих на створення та пошук невідомого на основі спільної практичної взаємодії. Впровадженням зазначеного аспекту в початковій школі займалися Ю. Плахотник, М.Наумчук, І.Дичківська, І. Досяк та ін. Для забезпечення реалізації цього напрямку О. Побочна радить звернутися до сучасних інформаційних технологій [43] і надає рекомендації щодо розвитку комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти, що передбачає використання різних варіантів інтерактивної взаємодії.

Отже, інноваційний напрям формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти, на нашу думку, передбачає організацію комунікації засобами інтерактивних вправ і завдань. Як свідчить аналіз науково-методичної літератури, науковці постійно

досліджують та впроваджують нові дієві форми та методи освітнього процесу, які б сприяли розвитку комунікативної компетентності учня початкової школи. Домінантна мета цих завдань – зацікавити дітей до комунікації, бажання працювати в парах та групах. Для цього, наприклад, О.Коваль на освітній платформі «Освіторія» демонструє цікаві завдання для розвитку комунікативної компетентності, а саме «Історія за малюнком», «Лист для себе», «Зворотний зв'язок», «Читання з передбаченням», «Герой дня» тощо [37].

Результативними прийомами розвитку комунікативної компетентності на уроках української мови у початковій школі є робота в парах «Обличчя до обличчя», «Коло ідей», інтерв'ю «Рольова гра», інтерактивні ігри, робота в малих групах «Пошук інформації», «Мозковий штурм». Ці вправи та прийоми сприяють формуванню комунікативної компетентності на базі активної взаємодії учасників освітнього процесу, де задіяні різні види мовленнєвої діяльності учнів – говоріння, аудіювання, читання, письмо.

Важливо, щоб на уроках української мови в початковій школі були такі теми для комунікації, які сприяють зацікавленості дітей молодшого шкільного віку до спілкування, висловлення власних ідей, думок, а також емоцій. В цьому може допомогти ситуативно-діяльнісний підхід. Представниками зазначеного підходу є такі науковці, як М.Пентилюк, Г. Шелехова, М.Вашуленко та ін. Домінантною метою зазначеного підходу є застосування мовленнєвих одиниць в певних умовах, де на уроках української мови організовуються спеціальні умови, а саме ситуації. Педагог для цього застосовує сюжетно-рольові вправи за допомогою карток, роздаткового матеріалу.

Є. Пасов зауважує, що різні види мовленнєвої діяльності можуть бути розвиненими шляхом: заохочення шукати відповіді на запитання інтерактивного навчання, створення ситуацій комунікації, що спрямовані на розвиток мовленнєвих вмінь. І доцільно застосовувати цей підхід, коли

вчитель початкових класів хоче розвивати діалогічні вміння. Метою цих завдань є:

- 1) формувати запит особи мовця;
- 2) вдовольнити запит мовця за допомогою продукування запитання;
- 3) оцінити ситуації за допомогою спілкування, тобто власні судження молодших школярів з певного питання.

Це один із засобів, який пропонували для удосконалення рівня комунікативної компетентності на уроках української мови дітей молодшого шкільного віку. Але на сучасному етапі розвитку шкільної освіти зазначені засоби вимагають змін. І ці зміни може забезпечити сучасна освітня технологія BYOD, яка, за нашим переконанням, має вагомні переваги щодо мотивації та новизни до мовленнєвої діяльності здобувачів початкової освіти за допомогою використання різних гаджетів.

Отже, становлення комунікативної компетентності потребує формування таких базових комунікативних умінь дитини молодшого шкільного віку, які б дозволили їй вільно спілкуватися та задовольнити власні потреби у повсякденній життєдіяльності. Але формування зазначених умінь має організовуватись з урахуванням таких аспектів: дотримання діяльнісного та ситуативного підходів до навчання, урахування складових компонентів комунікативної компетентності, застосування інноваційних форм і методів комунікативної спрямованості. Саме зазначену новизну ми пропонуємо проаналізувати через неповне обґрунтування у комунікативному напрямку технологію BYOD.

1.3. Формування комунікативної компетентності за допомогою використання технології BYOD

У період діджилізації суспільства в здобувачів освіти появляється все більше різних девайсів, які є частиною дитячого життя, а якщо направити їх застосування в правильне русло, то можна удосконалити освітній процес, зробити його ефективнішим та цікавішим. Для цього треба використати

нову технології Bring your own devices (BYOD). Це сучасна технологія, яку вперше презентував Рафаел Беллагас у 2005 році, що трактується як «взьми свої девайси з собою». Зміст технології полягає в тому, що у освітній діяльності активно застосовують мобільні телефони, планшети, ноутбуки та інші девайси, які широко використовуються у таких компаніях як Citrix Systems, Intel, Unisys [63]. Зараз ними активно користуються здобувачі усіх ланок освіти починаючи з початкової школи.

Питання розповсюдження технології BYOD в освіті займалися світові науковці як Т. Еріксон, Т. Балдасаро, П. Лінгвінстон, В. Копітоф, Е.Чедбанд, К. Хегарт, Б. Стабнік та ін. Дослідженням зазначеної проблеми почали займатися ще в минулому столітті в Америці, Австралії, Західній Європі, а особливо ініціативне впровадження технології почало реалізовуватись на початку XXI під час розвитку новітніх технологій та розповсюдження STEAM освіти. На Україні зазначена технологія є недостатньо обґрунтованою та вивченою, ще до кінця дослідженні аспекти використання у освітньому просторі. Причиною використання BYOD є необхідність у підвищенні активності та зацікавленості здобувачів освіти до навчання, мотивація учнів, вимоги сучасного суспільства. Сучасна особистість активно користується різноманітними девайсами у повсякденній життєдіяльності, а особливо це стосується дітей. Тому актуальним є сприяння розвитку мотивації здобувачів освіти у навчанні.

На нашу думку, використання девайсів можуть забезпечити диференційований підхід у освітньому процесі, щоб задовольнити освітні потреби усіх учнів класу, удосконалити набуті навички, здібності та продукувати комунікативну компетентність. Використання зазначеної технології допоможе педагогу в організації освітньої діяльності, удосконалить мотивацію активності учнів молодших класів із значними можливостями у навчанні; у розвитку та мотивації дітей з особливими освітніми потребами. «Девайси дозволяють дітям у використанні електронних підручників та інших навчальних ресурсів. Застосування

мобільних пристроїв, особливо застосування власних пристроїв здобувачів освіти, надає широкі можливості для освітньої діяльності школярів продукувати власні освітні матеріали на додаток до застосування девайсів для доступу до освітнього контенту, створеного іншими. Діти можуть корегувати, поширювати та додавати данні, сприяючи активізації спілкування, партнерському навчанню, співпраці та для роботи в проектній групі» [7].

BYOD можна застосовувати для освіти та реалізації не довготривалих проектів. Це сприяє розвитку цифрової компетенції учнів. «Цифрові пристрої сприяють освітній діяльності школярів у школі та поза нею, допомагають у розвитку навичок 21 століття, як співпраця, спілкування, творчість, засвоєння знань, набуття медіаграмотності, а також оволодінню сучасними технологіями» [8]. Технологія BYOD корисна і тим, що є доступною для сучасних дітей в умовах сучасної школи та не відображається на фінансових витратах школи. Адже кожна дитина шкільного віку має хоча б один пристрій у своєму користуванні. Це один із привабливих аспектів політики BYOD, особливо актуальну в еру економії.

Значну роль у цьому процесі має учитель, який організовує та керує освітньою діяльністю і розуміє, що девайси мають лише допоміжну роль. Застосування їх сприяє контролю виконання завдань учнями. Мобільні технології можна використовувати на усіх етапах уроку, все залежить від креативності педагога та складності вправ та завдань, які пропонує учитель здобувачам освіти. На уроках української мови використання девайсів допомагає здійснювати аналіз мовленнєвих помилок своїх та чужих, розвивати мовлення, робити розбір мовних одиниць, розвивати фонематичний слух за допомогою прослуховування аудіотекстів та фрагментів творів, спілкуватися з однолітками.

М. Зібельман окреслює такі види роботи, які можна застосовувати за цією технологією:

- QR-код, котрий можна використовувати на усіх етапах уроку та в різноманітних формах;
- проекти з використанням фото: екскурсія на природі, фото фіксація потрібних зображень для презентації проекту;
- тестування на мобільних пристроях;
- геокешинг – завдання з пошуку об'єкта відповідно до фото;
- скрайбінг [3].

Сучасна освіта пропонує різноманітні інтернет платформ, ресурси, соціальні мережі та додатки, які можна використовувати у процесі формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти. З цією метою застосовуються навіть базові функції смартфона: надіслати текстове повідомлення з дотриманням усіх вимог української мови, зробити аудіозапис висловлювання на диктофон і виконати його аналіз відповідно до певних критеріїв. Розвиток фонематичного слуху можливий за допомогою застосування аудіоматеріалів, які педагог надсилає за допомогою функції мобільного пристрою «Bluetooth».

Технологія BYOD розроблена не у повній мірі та недостатньо активно застосовується в освітньому процесі. Про це засвідчує незначна кількість наукових публікацій у фахових журналах, що стосуються переважно старшої школи, уроків інформатики або математики, котрі спрямовані передусім на здобуття практичних навичок.

Процес формування комунікативної компетентності у мовно-літературній галузі в аспекті освітньої діяльності початкової школи є важливою частиною роботи, яку можна репрезентувати у вигляді комунікації, під час якої здобувачі освіти демонструють власні знання мови, уміння взаємодіяти з іншими учнями, володіти навичками роботи в групі. Вагомим є використання під час освітньої діяльності таких тем, які б спонукали школярів до спілкування, вираження власних думок та емоцій. Для цього педагог використовує сюжетно-рольові вправи та завдання такі як картки, роздатковий матеріал тощо. На сучасному етапі означені засоби

безумовно потребують реформації. Цей процес буде активнішою з використанням сучасної технології BYOD, котра має вагомі переваги щодо мотивації та освітньої діяльності здобувачів освіти завдяки застосуванню різноманітних девайсів.

Основною умовою застосування девайсів у закладі загально-середньої освіти є підвищення результативності навчання та мотивації здобувачів освіти, так як ера цифрового суспільства потребує змін засобів і технологій освітнього процесу.

На наш погляд, технологія BYOD може допомогти педагогам у диференційованому підході у навчанні певних здобувачів освіти, задовольнити їх освітні потреби, розвивати здібності та покращення набутих умінь і навичок, а також розвиток комунікативної компетентність. За допомогою пристроїв BYOD школярі мають доступ до електронних підручників та інших освітніх ресурсів у будь-який час та місці. Вони можуть прискорювати виконання вправ та завдань та виконувати контроль за освітнім процесом, оскільки мають власне програмне забезпечення. Школярі можуть виконувати різноманітні розумові дії: корегувати, поєднувати, поширювати та доповнювати новими даними, що, на нашу думку, буде сприяти розширенню партнерського навчання, співпраці та проектній діяльності. Мобільні девайси школярів сприяють використанню різних варіантів формального оцінювання засвоєних знань, а якщо застосувати ще й систему зворотних відповідей учнів в Інтернет, то реалізується ефективний цифровий зворотний зв'язок оцінювання учнів та аспектів, які потрібно додатково пояснити учителю. Ця технологія актуальна та ефективна для розроблення «якісно нової сучасної моделі формування комунікативної компетентності здобувачів освіти у початковій школі» і для того, щоб освітня діяльність була нестандартною та оригінальною з використанням девайсів. Але необхідно пам'ятати про коректне застосування та правила поведінки з пристроями, щоб унеможливити негативний вплив на учнів та освітній процес в цілому.

Отже, становлення комунікативної компетентності здобувача освіти в початковій школі передбачає формування та розвиток базових комунікативних умінь дітей, які б сприяли вільному входженню школяра у комунікацію та задовольняти власні потреби у різних сферах життєдіяльності дітей. Проте формування зазначених умінь має бути підпорядковане конкретним принципам, а саме творчості, систематичності, включеності у діяльність, інноваційності, ситуативності.

РОЗДІЛ 2

Методика формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти у мовно-літературній освітній галузі засобом технології BYOD

2.1 Стан дослідження проблеми у шкільній практиці

Для формування інформаційно-комунікаційної компетентності, котра є однією з ключових компетентностей Державного стандарту початкової ланки освіти, потрібно опанувати цифрову грамотність для комунікації у повсякденних ситуаціях. Наскрізними вміннями, котрі охоплюють зазначену компетентність, є «читання з розумінням, уміння виражати власну думку письмово та усно, системне та критичне мислення, креативність, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати думку, вміння конструктивно керувати власними емоціями, оцінювати можливі ризики, приймати власні рішення, вирішувати проблеми, співпрацювати з іншими» [11]. Формування комунікативної компетентності учнів у мовно-літературній галузі освітньої діяльності базується на теоретичних та методичних основах.

Теоретичний аспект розвитку комунікативної компетентності можна дослідити у чинних типових освітніх програмах початкової ланки освіти за редакціями Романа Шияна і Олександри Савченко. У редакції освітнього компоненту з української мови Р. Шияна зазначені такі завдання:

- мотивація до удосконалення мовлення школярів;
- формування вмінь роботи з текстами різних видів;
- вміння спостерігати за мовними явищами;
- формування позитивного мовного середовища» [11].

Програма, розроблена під керівництвом О. Савченко, конкретизує ці завдання та додає «розвиток літературно-творчих та пізнавальних здібностей, розвиток навичок інсценізації, дослідження вміння працювати з різноманітними джерелами інформації, мовними одиницями, залучення

здобувачів освіти у початковій школі до практичного використання знань» [11]. Ключовою метою зазначених завдань є формування комунікативної компетентності, що презентовано у змістових лініях «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Взаємодіємо усно», «Досліджуємо медіа» [11].

Аналіз типових програм, переконує, що в них розкрито не в достатній мірі шляхи формування комунікативної компетентності, а лише означено, що уроки мовно-літературної галузі освітньої діяльності є одним з компонентів формування комунікативної компетентності за допомогою варіативних видів мовленнєвої діяльності молодших школярів. Сама комунікативна компетентність наскрізна для всіх компетентностей, і є провідною в освіті.

Аналіз діючих підручників з української мови та читання (літературного читання) для школярів початкової ланки освіти засвідчує, що завдання з розвитку комунікативної компетентності переважно представлені традиційними вправами та завданнями і не викликають особливого зацікавлення у молодших школярів. У підручниках заздалегідь відомі усі види завдань, а саме побудова діалогу, складання бесіди, написання листа, опис за картиною тощо. Наприклад, у підручнику «Українська мова та читання» (2 клас) М. Захарійчук представлені такі завдання: Розгляньте і обговоріть зображення. (с.10, Впр. 23); Розгадайте ребуси, разом із сусідом або сусідкою по парті. (с.9,Впр.19), Представте розповідь про бібліотеку(с.19, Впр. 45). М.Вашуленко і С. Дубовик «Українська мова та читання»: Прочитавши, розкажи у класі (с.11, Впр.1), Продовж розмову (с. 24, Впр.8), Поміркуйте і запропонуйте казку про комп'ютеренят (с. 25, Впр. 10). У підручнику І.Большакової та М.Пристінської «Українська мова та читання» представлені такі види вправ: Хто з казкових героїв застосовує монолог, а хто діалог? Представ рольову ситуацію з однокласниками. (с. 17, Впр.3), Прочитай вірш. Презентуй розповідь про черепах по пам'яті (с.37, Впр.2) К. Пономарьова «Українська мова та читання»: Запитай у друзів, як вони провели свої канікули? Чи сподобався їм власний відпочинок? (с. 5,

Впр. 12) Поцікався в друзів, хто їв плоди калини? Які вони на смак? (с. 11, Впр. 7).

Як видно з текстів підручників, застосування гаджетів на уроках української мови та читання з учнями другого класу не відображається, за винятком окремих підручників, де презентовані QR-коди. Тому виникає потреба у розвитку комунікативної компетентності школярів початкових класів саме сучасними новітніми технологіями та засобами освіти, які сприяють зацікавленості дітей та педагогів, базувались на креативність та нестандартне мислення вчителя початкових класів, активне володіння медіа засобами в освітньому процесі, що сприятиме ефективному формуванню комунікативної компетентності здобувачів освіти початкової школи, позначатися на розвитку медіа компетентності, розвитку мотивації до навчання і сприяє соціалізації дітей у життєвому просторі.

Критерії для діагностики теоретичного компоненту комунікативної компетентності, які ми взяли за основу охарактеризовані у типових освітніх програмах за редакціями Р. Шияна та О. Савченко.

Вчителі початкових класів у власній освітній діяльності застосовують різні технічні засоби з метою удосконалення та підвищення дієвості навчання, але, це роблять тільки окремі педагоги, застосування реалізовується епізодично. Існує достатня кількість наукових досліджень щодо використання BYOD у початковій школі, первинне звернення до цієї технології простежувалось у штаті Джорджинія Північної Америки, продовжуючи Західною Європою, Канадою, а також Японією. Досвід впровадження BYOD переконує в доцільності цієї роботи, яка сприяє активізації навчання дітей, розвитку мотивації до освітньої та пізнавальної діяльності.

Для визначення реальної ефективності впровадження комплексу вправ ми порівняли сільську школу (Хрестівська ЗЗСО Каховського району) та міську (Херсонська ЗЗСО № 27), адже таке порівняння шкіл, на нашу думку, є досить доцільним.

Таким чином, можна дослідити позитивний чи негативний вплив впровадження та використання мобільних пристроїв в освітньому процесі початкової школи. На початку експерименту ми виконали аналіз стану готовності закладів освіти до впровадження зазначеної сучасної технології в процес навчання школярів початкової школи. Перш за все, за допомогою використання анкет, ми простежили присутність пристроїв у здобувачів початкової освіти та способи їх застосування під час уроків.

Результати анкетування констатує, що вагома частина школярів молодшого шкільного віку мають кілька девайсів, а саме: планшет, телефон, а деякі й ноутбуки або комп'ютери. Всі діти мають мобільні телефони, цим заклади освіти майже не відрізняються. Учні початкових класів сприймають смартфони як засіб комунікації, котрий допомагає зв'язатися з батьками та рідними. Якщо батьки, чії діти здобувають освіту в міських школах, вважають, що це перша необхідність для учня, то думка батьків дітей із сільської школи відрізняється, вони не зазначають наявність телефонів у дітей як першочергову потребу. Спостереження за застосуванням смартфонів дітьми молодшого шкільного віку засвідчило, що всі школярі використовують їх у шкільний час при першій нагоді. Найчастіше використовують пристрої для комунікації з батьками, або для ігор у мобільних додатках, іноді використовують з метою зробити фотознімок чи записати відео. Але використання пристроїв в освітніх цілях не простежується взагалі.

Під час наших спостережень за діяльністю вчителів початкових класів та спілкуючись з батьками школярів, ми з'ясували, що девайси практично не застосовуються на уроках української мови з навчальною метою. Вчитель окреслював рекомендації школярам щодо використання смартфонів у ході уроку з демонстрацією посилання через QR-код.

Нова українська школа приділяє значну увагу технологізації освіти, що сприяє активному застосуванню мобільних девайсів на уроках, оскільки це (посиланнями через QR-код) передбачено у різних шкільних

підручниках, за допомогою котрих діти можуть застосовувати інтернет. Досліджена ситуація констатує потребу впровадження девайсів в освітню діяльність, які сприяють стійкій мотивації дітей молодшого шкільного віку до освітньої діяльності, формуванню комунікативної компетентності, а саме за допомогою використання технології BYOD, і таким чином опановують різні сучасні електронні прилади в освітніх цілях, що ствердно впливає на якість освіти.

2.2. Упровадження технології BYOD на уроках української мови в 2 класі як засобу формування комунікативної компетентності

Щоб перевірити ефективність запропонованого комплексу вправ та завдань, на базі Хрестівської ЗЗСО Каховського району і ЗЗСО №27 м.Херсона, було реалізовано експериментальне дослідження, яке полягало у визначенні рівня сформованості комунікативної компетентності другокласників, а також організація таких умов на уроках мовно-літературної освітньої галузі, які б активізували рівень розвитку комунікативної компетентності за допомогою розробленого комплексу вправ. В експерименті брали учні других класів у кількості 24 особи з кожної школи.

Експеримент проходив у три етапи. На першому етапі (констатувальному) була організована перевірка сформованості комунікативної компетентності молодших школярів. З цією метою було використано різні форми роботи, такі як бесіда, спостереження, анкетування, аналіз документації для визначення рівня комунікативної компетентності учнів других класів.

На другому етапі – формувальному – проводилася робота в сільській школі із використанням технології BYOD за наданими рекомендаціями. У ЗЗСО №27 навчання відбувалося у звичайному режимі, тому що результати констатувального експерименту показав найнижчі показники сформованості комунікативної компетентності у молодших школярів сільської школи.

Третій етап – контрольний. Здійснено аналіз рівня сформованості комунікативної компетентності в зазначених класах початкових шкіл, виконаний аналіз отриманих результатів. Під час дослідження використовувались такі прийоми: спостереження та бесіда.

На констатувальному етапі дослідження проводилась діагностика рівня сформованості комунікативної компетентності учнів других класів початкової школи, мета якої виявлення рівня комунікативної компетентності у дітей та дошукатись, якими пристроями вони користуються, і чи наявні вони в учнів молодших класів. Для цього ми застосували такі прийоми:

1. Тест для виявлення організаторських та комунікативних нахилів за редакцією Т. Пашукової. Тест був адаптований у відповідності з інтересами та можливостями дітей другого класу початкової школи.

2. Завдання для уточнення словникового запасу школярів, здатності сформулювати висловлювання в усному та писемному мовленні (див. Додаток Д).

3. Анкетування на наявність девайсів в учнів початкової школи (див. Додаток Е).

Тест на виявлення організаторських та комунікативних нахилів за редакцією Т. Пашукової застосовувався у кожному класі. Рівень комунікативної компетентності був оцінений за 3 рівнями: низький, середній та високий (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Результати тестування за тестом Т. Пашукової

Критерії оцінювання	Типи шкіл	
	Сільська	Міська
	%	%
Низький рівень	48	19
Середній рівень	40	50
Високий рівень	12	31

Аналіз одержаних даних засвідчив, що у сільській школі у школярів другого класу менш розвинуті організаторські та комунікативні здібності, ніж у міських школах.

Подальше діагностичне завдання передбачало 2 блока: авторські запитання та написання листа. У першій частині запитань була оцінена повнота відповідей, розмір словникового запасу та відкритість учнів других класів, їх можливість йти на контакт з людьми, тобто соціальний та психологічний аспект комунікативної компетентності. Подальша частина завдання мала на меті написання листа. Оцінювання акцентувалось на повноті та обсягу продукованого висловлювання, словниковий запас дітей. Так, у повній мірі можна було виконати оцінку лінгвістичного аспекту комунікативної компетентності. Результати діагностики презентовані у таблиці (див.табл. 2.2).

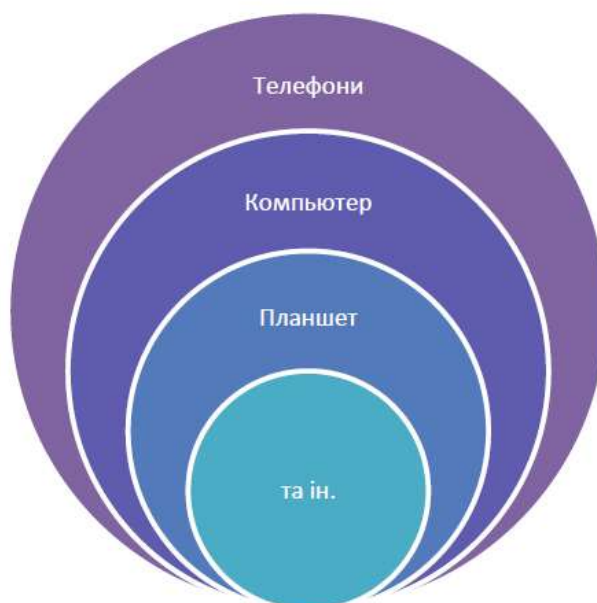
Таблиця 2.2

Результати констатувального опитування за розробленими питаннями та завданнями

Критерії оцінки	Типи шкіл	
	Сільська	Міська
	%	%
Низький рівень	24	12
Середній рівень	63	54
Високий рівень	13	34

Під час здійснення опитування здобувачів освіти для уточнення повноти висловлювань, лексичного запасу та рівня зв'язного мовлення найвищий результат показали учні сільської школи, у дітей міської школи - середні показники. Можливо, це пояснюється більш розкутою поведінкою та відкритістю до комунікації сільських дітей, котрі легко знаходять контакт з іншими. Здійснювати тестування саме з дітьми сільської школи було простіше, атмосфера у класі була позитивною та невимушеною.

Після здійснення анкетування на визначення наявності девайсу в учнів других класів початкової школи виявилось, що кожен учень має хоча б один пристрій у власному користуванні (див.рис.2.1)

Рис.2.1. Наявність різної кількості гаджетів у дітей 2-го класу

Такі результати не були несподіваними (24 з 24 учнів других класів мають телефони, 23 мають комп'ютери, 13 мають власні планшети) (див.табл. 2.3.).

Таблиця 2.3

Забезпеченість гаджетами другокласників

№ п/п	Гаджет	Кількість учнів	
		Сільська школа	Міська школа
		%	%
1.	Телефон	100	100
2.	Планшет	26	83
3.	Комп'ютер/ ноутбук	83	100

Отже, в ході констатувального експерименту був виявлений різний рівень розвитку комунікативної компетентності у дітей других класів та присутність девайсів у кожної дитини класу.

За результатами анкетування та опитування дітей молодшого шкільного віку було визначено експериментальний клас, тобто клас з найнижчим показником рівня сформованості комунікативної компетентності, а саме другий клас сільської школи. Саме в зазначеному класі буде проведено експериментальне впровадження сучасної освітньої технології BYOD, що спрямована на розвиток комунікативної компетентності на уроках української мови у другому класі. Після здійснення опитування серед учнів другого класу сільської школи про наявність мобільних пристроїв, ми обрали мобільний телефон, оскільки означений гаджет був у кожного учня.

Після здійснення дослідження, результати дали можливість дійти висновку, що комунікативна компетентність підпорядкована низці факторам:

- 1) від учителя початкових класів, котрий має стимулювати діяльність, що спрямована на розвиток комунікативної компетентності;
- 2) від батьків учнів та часу проведеного разом з дітьми;
- 3) від індивідуальних вікових та психічних особливостей дітей 2 класу;
- 4) активної діяльності дітей на уроці української мови;
- 5) привабливості подання інформації;
- 6) позитивної мотивації освітньої діяльності;
- 7) місця проживання та виховання здобувача освіти.

У ході формувального експерименту був розроблений комплекс вправ щодо формування комунікативної компетентності учнів другого класу за допомогою сучасної освітньої технології BYOD на уроках української мови та представили цікаві завдання для молодших школярів з впровадження зазначеної технології в освітню діяльність дітей, які використовували під час уроків української мови (див. табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

**Експериментальна програма впровадження BYOD з метою
формування комунікативної компетентності молодших школярів**

Етап	Зміст	Результат
Організаційно-мотиваційний	Використання нового засобу навчання, характеристика правил поведінки, які потребують виконання у процесі освітньої діяльності	Творча активність, мотиваційна спрямованість особистості, спостережливість
Процесуальний	Систематичне запровадження технології	Пізнавальний інтерес, цілеспрямованість, працелюбність, допитливість, розвиток світогляду учнів
Рефлексивний	Самостійна діяльність учнів у позаурочний та урочний час	Образне мислення, самостійність, логічне мислення, комунікативно-творчі здібності, упевненість у своїх силах, здатність до самоуправління

Наведемо приклади реалізації експериментальної програми дослідження. Так, організаційно-мотиваційний етап мав на меті вироблення спільних правил поведінки з мобільники пристроями за визначеною послідовністю:

1. Ознайомлення молодших школярів з такими пристроями, як смартфон, планшет, комп'ютер або ноутбук. Організація бесіди щодо їх застосування в освітньому процесі. Розгляд питання безпеки використання гаджетів тривалий час без пауз на зарядку для очей та тіла. Обговорення алгоритму роботи у мережі інтернет. Організація батьківських зборів за визначеною темою (див. Додаток Ж).

2. Розгляд правил використання мобільних пристроїв у закладі освіти та під час уроків. Збереження матеріальної цінності гаджетів учнів другого класу. Оформлення правил поведінки в інформаційному куточку класу.

3. Закріплення правил безпеки використання пристроїв та електроприладів, якими користуються діти. Вагоме звернення уваги на пристрої, які мають не доведену якість та різні пошкодження.

4. Впровадження завдань з застосуванням освітньої технології BYOD у освітній процес.

Після знайомства учнів з правилами застосування мобільних пристроїв, учитель початкових класів пропонувала у позаурочний час відгадати загадки та відшукати на них відповіді у мобільному додатку learning.aps з метою знайомства з прикладом вправ та завдань на уроках української мови та економії часу уроку.

Процесуальний етап передбачав виконання школярами другого класу завдань із застосуванням учнівських девайсів на уроках української мови та читання відповідно до тем, які вивчались згідно з освітніми програмою. Учні другого класу Хрестівської ЗЗСО Каховського району навчаються за типовою програмою, яка розроблена під керівництвом О.Я.Савченко, котрою заплановане роздільне проведення уроків і застосовують під час освітнього процесу підручники з української мови Н.Кравцової та В.Романової. Представимо варіанти вправ та завдань комунікативної спрямованості, які були використанні під час проведення експериментальної частини дослідження, а саме у ході вивчення теми «Алфавіт».

Завдання 1. Прослухавши на уроці тлумачення поняття «Алфавіт», зроби аудіозапис за допомогою власного гаджету з поясненням зазначеного поняття та відправ у повідомленні батькам або другу.

Завдання 2. Користуючись пошуковим сервісом Google.ua, представ усьому класу україномовний мультиплікаційний фільм про алфавіт. Вивчи цікаву пісню про алфавіт.

Завдання 3. Запропонуй загадку із певним обраним словом та відправ батькам, родичам або товаришу за допомогою в соціальній мережу Вайбер. Проаналізуй, скільки людей змогли відгадати загадку. Отримані результати представ класу (огірок, слива, лимон, помідор, дерево).

Завдання 4. Зроби фотознімок вправи 17 на сторінці 10 та відправ у повідомленні товаришу; оціни виконану вправу.

Завдання 5. Представ, що ти прямуєш до своєї бабусі, а мамі дуже цікаво, чим ви займались на уроках української мови. Запиши відео фрагмент для мами.

Завдання 6. Переглянь відео, запропоноване вашим учителем без аудіо супроводу. Повтори його з учнями, а потім порівняйте результат.

Завдання 7. Ознайомся з фотокартками із зображенням Батьківщини. За допомогою секундоміра розповідай сусіду по парті все, що ти бачиш за 30 секунд. Умова: розповідь має тривати усі 30 секунд.

Завдання 8. Прочитай твір, що запропонував педагог. Обґрунтуй власну думку за допомогою диктафона та надішли цей запис користуючись соціальною мережею. Оцінювання здійснить твій однокласник та поставить відмітку за правильність та логічність мовлення.

Завдання 9. Зроби вправу 19 на сторінці 11. Запропонуй синоніми до виділених слів за допомогою свого телефону.

Завдання 10. Зроби фото ребусу та разом з друзями розгадай його (вправа 21 на сторінці 22).

Завдання 11. Вигадай свій власний ребус у спеціальному мобільному додатку з опанованої теми.

Завдання 12. Вправа 30 на сторінці 14 - презентуй інформацію, щодо тлумачення поняття «Бусол» за допомогою відео повідомлення.

На рефлексивному етапі упроваджувалися завдання переважно креативного характеру, головною умовою виконання яких було застосування мережі інтернет.

Завдання 13. За допомогою мережі знайди он лайн товариша з іншого регіону нашої країни та організуй он лайн трансляції зустрічі за темою: «Що я знаю про український алфавіт?» Чи співпадають твої думки з мешканцями інших регіонів України?

Завдання 14. Спробуй знайти товариша з іншої країни, який володіє українською мовою. Запитай нового знайомого про алфавіт його рідної мови. Який алфавіт є для нього доступнішим? Чи є спільні ознаки в алфавіті української мови з алфавітом іншої країни.

Завдання 15. Зателефонуй однокласнику, котрий був відсутній у школі, та домовся про зустріч з ним, щоб обговорити усі новини, які сталися в класі, та завдання на наступний день.

Завдання 16. Використовуючи QR-код, поясни тлумачення слів, які представив вчитель.

Завдання 17. Прослухай віршовий твір за темою. Прочитай його самостійно з необхідною інтонацією. Запиши відео.

Завдання 18. Використовуючи таймер на власному пристрої, пограй у гру «Хто швидше?». Позмагайся з друзями на швидкість читання певного твору.

Завдання 19. Запиши відео запрошення на свято до Дня вчителя. Застосовуй увесь словниковий запас для відображення слів, які відповідають на питання яка? який? яке? Відправ запис товаришу. Нехай він проаналізує кількість таких слів.

Завдання 20. За допомогою диктофону зроби відео запис розповіді друзів на обрану тему та проаналізуй побачене. Хто з дітей сказав максимальну кількість слів за одну хвилину?

Означені варіанти завдань легко адаптуються до потрібної теми уроку з української мови та читання. Лише вчитель повинен проявити креативність у власній освітній діяльності за технологією BYOD. Застосовуючи зазначену технологію, потрібно пам'ятати про систематичність застосування. У конспектах уроків рекомендуємо відмічати час роботи з гаджетами для правильній організації та слідкування правилам використання мобільних пристроїв для невеличкого шкідливого впливу на здоров'я учнів другого класу. Представимо фрагменти уроку української мови з застосуванням технології BYOD на різноманітні теми та до підручників, котрі рекомендовані МОН України.

Фрагмент уроку з української мови та читання на тему: «Наша Батьківщина»

Завдання 1. Ти прослухав тлумачення поняття «Батьківщина». Створи аудіо запис за допомогою власного мобільного пристрою пояснення обраного слова своїм рідним та друзям.

Завдання 2. За допомогою пошукової системи Google.ua українські народні пісні та презентуй їх. Найкращу вивчи на пам'ять.

Завдання 3. Запропонуй товаришу, батькам або рідним відгадати твою власну загадку, відправивши за допомогою соціальної мережі Вайбер. Проаналізуй, скільки осіб правильно відгадали загадку. Отримані результати представ у класі (соняшник, калина, пшениця, герб, пісня).

Тема: Поділ на склади слів

Етап: Ознайомлення з новим матеріалом

Завдання 1. Перейдіть за покликанням, перегляньте відео та представте свої враження товаришу за допомогою відео повідомлення

(https://www.youtube.com/watch?v=9_mo8K7e14c)

Завдання 2. Поспілкуйся з товаришем по телефону та попроси виконати твоє домашнє завдання з української мови (знайти 6 слів з 1 складом та 6 з 2 складами).

Завдання 3. Намалюй власний ребус, відгадка на який буде складатися з певної кількості складів.

Тема: Особливості використання привітань, текстів-листів, запрошень. Правила написання адреси.

Етап: Закріплення набутих знань дітей другого класу

Завдання 1. За допомогою он лайн тлумачного словника української мови знайди значення поняття «лист». Запропонуйте варіанти багатозначності заданого слова. Представте приклади.

Завдання 2. Робота інформаційного агентства. Перегляньте відео фрагменти, які створили ваші однокласники, та охарактеризуйте поняття «лист», «конверт», «індекс», «привітання», «адреса» тощо.

Завдання 3. Виконайте тестування за допомогою мобільного додатку learning.aps, в котрому потрібно з'єднати виділені пари слів.

Завдання 4. Запиши відео листівку з привітанням та надішли її людині, яка святкує день народження.

Завдання 5. За допомогою власного мобільного пристрою надішліть вчителю початкових класів лист-вітання до святкування дня вчителя.

Потрібно пам'ятати про те, що освітня технологія BYOD – це допоміжний засіб організації уроку, а не основне джерело знань дітей на уроці української мови у другому класі. Вчитель має пам'ятати про домінуючу мету освітнього процесу на уроках української мови – це формування комунікативної компетентності за допомогою реалізації комунікації між молодшими школярами. Використовуючи досліджувану технологію на уроці української мови необхідно пам'ятати про те, що використання технології може зайняти тривалий проміжок часу. Тому для правильної організації урочного часу доречно буде поуправлятися у виконанні таких вправ та завдань в позаурочний час для розуміння учнями інструкцій. Це сприятиме економії часу під час проведення уроку з української мови і зосередить увагу здобувачів освіти на меті завдання.

Упровадження освітньої технології BYOD потребує від вчителя початкової ланки освіти готовності до організованої системної навчальної діяльності молодших школярів, до інноваційно-креативної діяльності в аспекті компетентнісного навчання здобувачів освіти. Першочерговою умовою є пояснення учням правил використання мобільних пристроїв відповідно до санітарних норм для подальшого самостійного використання гаджетів учнями з дотриманням усіх рекомендацій, і пам'ятати про пріоритетне гасло педагога ХХІ століття про те, що необхідно навчити учнів вчитися, представити молодшим школярам можливості для зацікавленості в освітньому процесу у закладі освіти у подальшому.

Відповідно до вищезазначеного та аналізу теоретичного матеріалу з теми дослідження, можна констатувати, що проблема комунікативної компетентності у молодших школярів дійсно існує. Формування комунікативної компетентності має реалізовуватися комплексно, відповідаючи життєвому досвіду здобувачів освіти.

2.3 Результати експериментального дослідження

У ході нашої експериментальної діяльності були розроблені завдання для удосконалення рівня комунікативної компетентності засобом сучасної освітньої технології BYOD, які були упроваджені на уроках української мови у другому класі Хрестівської ЗЗСО Каховського району.

Під час експериментального навчання діти сільської школи отримували конкретні завдання, які необхідно було виконати за допомогою власного мобільного телефону.

У процесі експерименту учні другого класу взаємодіяли з пристроями в усній та письмовій формах: відправляли текстові повідомлення, створювали відео, аудіо записи, фотокартки своїх виконаних певних завдань. При цьому діти активно використовували базові функції телефонів (секундомір, диктофон), так і вчилися користуватися мережою інтернет.

Вчитель початкових класів уважно спостерігала за коректністю виконання завдань, оцінювала успіхи у виконання учнями поставлених задач.

Після підсумкового етапу дослідної роботи щодо сформованості комунікативної компетентності в учнів 2 класу засобами сучасної освітньої технології BYOD був проведений аналіз спостережень та повторна діагностика за опитувальником Т.Пашукової. Здійснене тестування представило такі результати (див.табл. 2.5), (див.табл. 2.6).

Таблиця 2.5.

Результати контрольного опитування за тестом Т. Пашукової

Рівні	Тип школи	
	Сільська школа	Міська школа
	%	%
Низький рівень	12	17
Середній рівень	46	52
Високий рівень	42	31

Порівнюючи одержані результати з показниками констатувального тестування, можна констатувати, що у сільській школі простежується позитивна динаміка за допомогою застосування розробленого комплексу вправ та завдань.

Таблиця 2.6

Результати контрольного тестування за авторськими завданнями

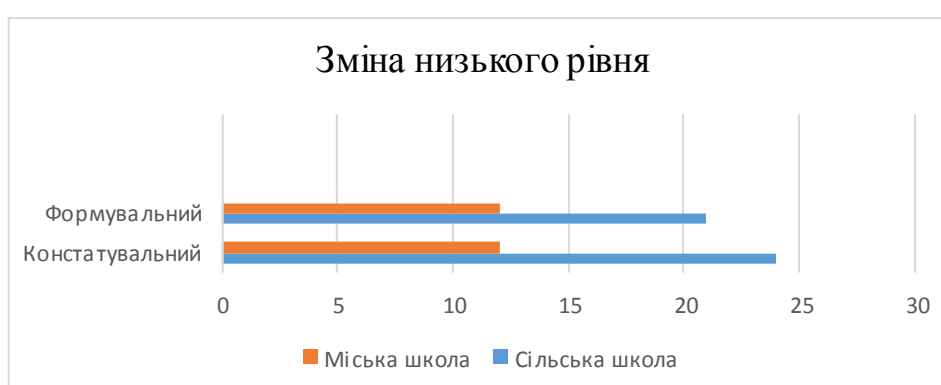
Рівні	Типи шкіл	
	Сільська школа	Міська школа
	%	%
Низький рівень	21	12
Середній рівень	56	57
Високий рівень	23	31

Проведений у процесі експериментальної роботи аналіз упровадження комплексу вправ з розвитку комунікативної компетентності за допомогою освітньої технології BYOD на уроках української мови та читання у другому класі за тими ж методиками, які використовувалися у ході констатувального експерименту засвідчив, що рівень комунікативної компетентності дітей 2 класу сільської школи зріс на зазначені відсотки за кожним із представлених показників. Треба відмітити, що одержаний результат є незначним. Але простежуються зміни, котрі помітив класний керівник у дитячому колективі, індивідуальні зміни учнів, їх зацікавленість та відкритість до комунікації на уроках української мови і загалом зацікавленість освітнім процесом.

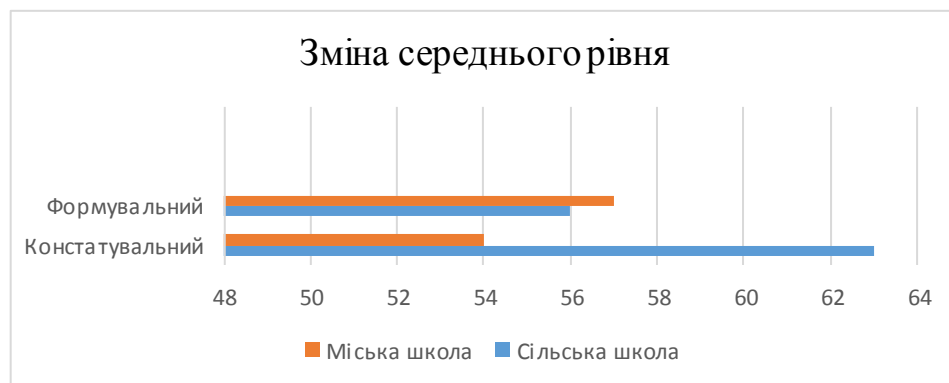
Під час упровадження формувального етапу експерименту за допомогою розроблених вправ та завдань учні другого класу продемонстрували активність під час уроку та готовність до виконання завдань, навчалися спілкуватися з однокласниками за відсутності мобільних пристроїв у кожного учня. Тож молодші школярі вчилися працювати у групах та взаємодіяти з іншими.

Під час використання досліджуваної технології одразу було виокремлено зростання інформаційно-комунікаційної компетентності та удосконалення медіа грамотності здобувачів освіти, що є пріоритетною вимогою Нової української школи.

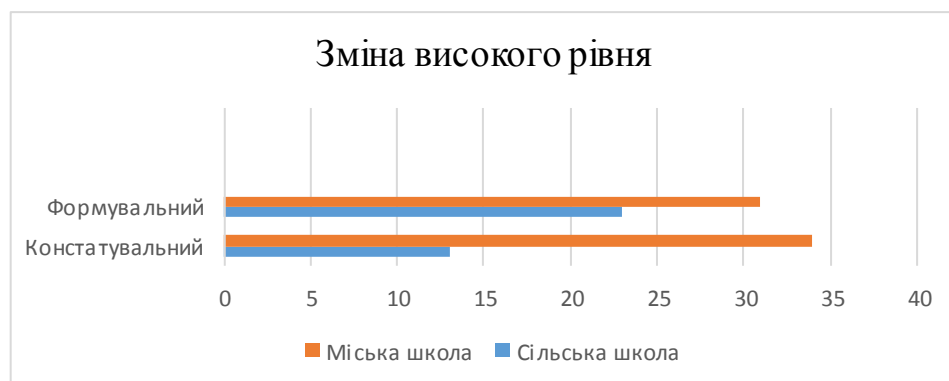
Одержані результати можна проаналізувати на діаграмах (див.рис.2.2., 2.3, 2.4.).

**Рис.2.2. Отримані результати впровадження технології BYOD
(динаміка низького рівня)**

**Рис.2.3. Отримані результати впровадження технології BYOD
(динаміка середнього рівня)**

**Рис.2.4. Отримані результати впровадження технології BYOD
(динаміка високого рівня)**

Представлені результати дають можливість рекомендувати упроваджувати освітню технологію BYOD у освітній процес задля

успішного формування комунікативної компетентності та удосконалення мотивації молодших школярів до освітньої діяльності. Технологія є ефективною, адже впливає на рівень володіння українською мовою як засобом комунікації, пізнання. BYOD - цікава технологія, яка сприяє розвитку пізнавальних можливостей дітей молодшого шкільного віку, формує мотивацію до навчання, робить освітній процес доступним, сучасним, цікавим, системним для учнів молодшого шкільного віку.

ВИСНОВКИ

Аналіз науково-методичних джерел дає можливість з'ясувати сутність дефініції «комунікативна компетентність» як здатність особи, що має певні знання, уміння та навички, а також досвід функціонувати у соціумі, виконувати комунікацію у різних сферах життєдіяльності особистості. Зазначимо, що формування комунікативної компетентності – важливе завдання на сучасному етапі реформації системи освіти в Україні.

Проаналізувавши наукові джерела науки та практики початкової ланки освіти, можна констатувати, що питання формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти на уроках української мови є однією з пріоритетних у педагогічній теорії та практики педагога початкової школи. Цілеспрямована робота щодо удосконалення комунікативної компетентності, на нашу думку, має на меті підвищення рівня писемної та усної комунікації учнів. За такої умови діти вчаться любити та цінувати українську мову, відчувати мовну красу, розширювати власний словниковий запас, формувати звукову культуру, розвивати діалогічне та зв'язне мовлення; формується потреба у вираженні власних думок та ідей, почуттів та емоцій за допомогою мовних одиниць. Це сприяє розвитку уяви та фантазії, прагненню створювати щось нове. Впевненість у своїх силах сприяє ефективному спілкуванню дітей молодшого шкільного віку з дорослими, з навколишнім середовищем, книгою, знаходити різні способи взаємодії один з одним. Для вирішення означених завдань необхідною умовою є розробка комплексу завдань з формування комунікативної компетентності та впровадження їх на уроках української мови у початковій школі відповідно до ситуативного та діяльнісного підходів.

Комунікативну компетентність здобувачів початкової освіти педагог починає формувати з 1 класу і це має стати метою та змістом освітньої діяльності на уроках української мови та читання. Для результативного здійснення мовленнєвої діяльності відповідно до міжособистісної взаємодії

членів комунікації потрібні певні комунікативні вміння. Для їх формування доцільним є застосування сучасної освітньої технології BYOD.

Вважаємо, що формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти за допомогою освітньої технології BYOD має організовуватись за такими аспектами:

- створення єдиного підходу до формування комунікативної компетентності учнів, значення та роль відкритого соціального середовища, співробітництва в освітньому процесі;
- вивчення індивідуальних та вікових особливостей учнів початкової школи;
- вчасний обмін інформацією щодо освітнього процесу та його результатів.

Це сприяє створенню зацікавленості та реалізувати партнерську взаємодію між членами дитячого колективу, родини, школи або громади для формування комунікативної компетентності особистості. Вважаємо, що освітня технологія BYOD є результативною для упровадження в освітню діяльність початкової школи для розвитку комунікативної компетентності, бо передбачає імітацію життєвих ситуацій, які мають на меті закріплення вмінь і навичок, формуванню цінностей та вироблення життєвого досвіду, взаємодії.

На початковому етапі дослідження було поставлено завдання проаналізувати методичну, науково-педагогічну, а також психологічну літературу та визначити сутність пріоритетних понять проблеми, виокремити загальні основи розвитку комунікативної компетентності учнів початкової школи, охарактеризувати особливості освітньої технології BYOD, що сприяє формуванню комунікативної компетентності, окреслити критерії та рівні розвитку комунікативної компетентності учнів, розробити комплекс завдань, що сприяє ефективному формуванню комунікативної компетентності за допомогою освітньої технології BYOD на уроках

української мови в 2 класі та експериментально перевірити ефективність зазначеної технології, які успішно здійснили.

Експеримент відбувався на базі Хрестівської ЗЗСО Каховського району і ЗЗСО №27 м. Херсона.

На початку експерименту ми виконали аналіз стану готовності закладів освіти до впровадження зазначеної сучасної технології в процес навчання школярів початкової школи. Перш за все, за допомогою використання анкет, ми простежили наявність пристроїв у здобувачів початкової освіти та способи їх застосування під час уроків.

Під час виконання завдань дослідження було проаналізовано різні думки на комунікативну компетентність та аспекти її розвитку та формування. На цій основі був розроблений комплекс завдань, що спрямований на формування комунікативної компетентності учнів другого класу на уроках української мови засобом BYOD, і використовували їх під час освітньої діяльності мовно-літературного циклу початкової школи в експериментальній групі.

На прикінцевому етапі дослідження після були проведені контрольні зрізи в експериментальній і контрольній групах та на основі аналізу одержаних результатів було з'ясовано, що розроблений комплекс завдань сприяє позитивній динаміці у сформованості комунікативної компетентності учнів початкової школи.

Проведений у процесі експериментальної роботи аналіз упровадження комплексу вправ з розвитку комунікативної компетентності за допомогою освітньої технології BYOD на уроках української мови та читання у другому класі за тими ж методиками, які використовувалися у ході констатувального експерименту засвідчив, що рівень комунікативної компетентності дітей 2 класу сільської школи зріс на зазначені відсотки за кожним із представлених показників. Треба відмітити, що одержаний результат є незначним. Але простежуються зміни, котрі помітив класний керівник у дитячому колективі, індивідуальні зміни учнів, їх зацікавленість

та відкритість до комунікації на уроках української мови і загалом зацікавленість освітнім процесом.

Під час упровадження формувального етапу експерименту за допомогою розроблених вправ та завдань учні другого класу продемонстрували активність під час уроку та готовність до виконання завдань, навчалися спілкуватися з однокласниками за відсутності мобільних пристроїв у кожного учня. Тож молодші школярі вчилися працювати у групах та взаємодіяти з іншими.

Під час використання досліджуваної технології одразу було виокремлено зростання інформаційно-комунікаційної компетентності та удосконалення медіа грамотності здобувачів освіти, що є пріоритетною вимогою Нової української школи.

Таким чином, мета нашого дослідження була досягнута. Перспективою дослідження є вивчення питання формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти в умовах становлення Нової української школи за допомогою сучасних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англомовний словник термінів [Електронний ресурс]. URL: <https://www.dictionary.com/browse/communicative-competence>.
2. Барановська Л. Н. Комунікативна компетентність педагога. Творча особистість вчителя: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. / ред. кол. Гузій Н. О. та ін. К. : НПУ, 2009. С. 146 - 149.
3. Бацевич Ф.Р. Основи комунікативної лінгвістики: Посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2005. 341 с.
4. Белова О.Н. (особистий блог) [Електронний ресурс]. URL: <https://multiuroks.ru/files/opyti-ispol-zovaniia-tiekhnoiloghii-bring-yours-own-d.html>
5. Васильєва К. М. Комунікативний підхід у початковій школі на уроках читання. Педагогічний альманах: Збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Випуск 27. С. 69-74.
6. Вашуленко М. С. Українська мова та мовлення в початковій освіті. К.: Видавничий дім «Слово», 2018. – 410 с.
7. Використання технології BYOD .URL: <http://didaktika.org/2015/p/ispolzovanie-mobilnyh-tehnologij-vobrazovatelnom-processe/>.
9. Голуб Н.І. Компетентнісний підхід у навчанні. Дивослово. 2012.№6.С.60-62.
11. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс].– URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/napas/pro-ziatverdzhennyaderzhavnogostandardu-pochatkovoyi-osviti>.
12. Дистанційні курси вчителів іноземної мови (засоби ІКТ), модуль 3, освітня технологія BYOD [Електронний ресурс]. – URL: <https://sites.google.com/site/distaincionnyeobiu/modul2-tehnologia-byodmobilnyepirilozeniia-v-pomos-ucitelu>.

14. Жуков Ю. Т. Диагностика компетентности в общении. Практикум по социальной психологии. Минск, 1991. - 103 с.

16. Закон України «Про освіту» № 38-39, ст.381. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

18. Зільберман М.С. Використання телефонів і планшетів у навчанні. URL: https://www.slideshare.net/School91/perim/ss-325176201?qid=b4184b20a-512b-48ac-ba00-4715744e026b8&v=&b=&from_search=2.

20. Зимняя И.А. Первоочередные компетенции – современная парадигма образования. Высшее образование. 2004. № 5. С. 34-40.

21. Золотарьова І.І. Застосування інтерактивного навчання в сучасній освіті. Системи обробки інформації. 2016. Вип. 4. С. 147-150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2016_4_32.

22. Концепція Нової української школи. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/konczepczyia.pdf>.

23. Корніяка О.Л. Вивчення комунікативної компетентності студентів. Психолінгвістика: Зб. наук. праць ДВНЗ «ПереяславХмельницький педагогічний університет». Переяслав-Хмельницький: ПП «СКД», 2009. Вип.3. С. 60 – 67.

24. Крилов А. А. Общая Психология: учебник. Минск: Проспект, 2002. 584с.

25. Леонтъев А. А. Психолінгвістика. М.: Педагогика, 1991. – 287 с.

29. Мартиненко С.К. Сучасні аспекти формування комунікативної компетентності вчителя початкових класів. Вісник Волинського національного університету: Педагогічні науки. 2013. С. 85 – 89.

31. Мельник О. М. Проектування електронних освітніх матеріалів з математики для молодших школярів. URL: http://lib.iitta.gov.ua/705466422/15/Мельник_дисертація.pdf

32. Сучасні інструменти навчальних технологій. URL: <http://journal.osnova.com.ua/download/42-80-645447.pdf>.

33. Нова українська школа: інтегроване навчання. URL: <http://nus.org.ua/articles/integrované-navchannyatematychnyj-idiyalnisnyj-pidhody-chastyna-12/>.
34. НУШ: Порадник для вчителя [Електронний ресурс].– URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>
36. Олійник О.В. Про сутність терміну «педагогічна технологія». Рідна школа. 2001.№2.С.16-19.
37. Освіторія. 7 завдань на розвиток мовлення учнів. URL: <https://osvitoria.media/experience/7-zavdan-na-rozvytokmovlennya-dlya-molodshyh-shkolyariv/>
38. Пассов Е. И. Коммуникативный метод в обучения. 4-е изд., М.: Педагогика, 1994.223 с.
39. Педагогічна технологія навчання української мови в початковій школі: за наук. ред. М.С. Чабановської. Харків: Мальв–ОСО, 2016. 188с.
40. Пентилюк М. Компетентнісний підхід у формуванні мовної особистості. Українська мова та література в школі. 2011. № 4. С. 2-8.
41. Пометун О. І. Компетентнісний підхід як найважливіший орієнтир сучасної освіти. Рідна школа. 2006. № 3. С. 65–69.
42. Полєвікова О.Б., Макарова А.П. Персоналізм як наукове явище: витоки та тлумачення дефініції. *Science and education: problems, prospects and innovations* : materials of the 11th International scientific and practical conference (July 21-23, 2021) Kyoto, Japan. 2021.P.315-319.
43. Полєвікова О.Б. Переваги навчання в умовах в умовах транснаціональної освіти. *Наука, освіта, суспільство очима молодих*: матеріали II міжн. наук.-практ. конф. студентів та молодих науковців, (Рівне, 13-14 травня 2009 р. Рівне: РВВ РДГУ, 2009. С.70-71.
44. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. М. : Просвещение, 2002. 396 с.

45. Савченко О. Я. Мовленнєвий розвиток на уроках читання. Методика читання в початкових класах. Харків: Слово, 2006. С.105, 164-166.
46. Сайт для генерації QR- коду. URL: <http://qrcoder.ru>.
47. Сервіс інтерактивних вправ Learning Apps. URL: <https://learningapps.org/>.
48. Сервіси для інтерактивних вікторин Kahoot!. URL: <https://kahoot.it>.
49. Симончук О. 12 освітніх проєктів, які можна підтримати просто зараз. URL: <https://osvitoriia.media/experience/10-osvitniih-proektiv-yiaki-mozhna-pidtrymiaty>
50. Скворцова С.О. Професійно-комунікативна компетентність учителя: монографія. Одеса. 2013. 295 с. URL: https://skvor.info/files/books/skvortsova_obl_monografia8.pdf.
51. Словник педагогічних термінів. URL: <http://www.kgra.km.ua/?q=node/243>
52. Смілянець С.М. Комунікативна компетентність. Використання інтерактивних вправ. Початкова освіта. 2015. № 5. С. 14-29.
53. Смірнова Є.А. Формування комунікативної компетентності: Теорія та практика проблеми. Одеса. 2006. 123с.
54. Сугейко Л.Г. Інновації у підготовці мовної особистості вчителя початкової школи. Зб.наук. праць: Педнауки. Випуск 65. Херсон: ХДУ, 2014. 458 с., С.367 – 370.
55. Сугейко Л.Г. Інновації у мовній освіті молодших школярів. Педагогічний процес: теорія і практика. Київ: ВП «Едельвейс», 2017. 175с., С. 57 – 61.
56. Сугейко Л.Г. Інноваційні форми роботи у лінгводидактичній підготовці студентів вишу . Кривий Ріг: КПДУ. 2019. С. 326 – 330
57. Типові освітні програми для 1-2 класів. URL: <https://nus.org.ua/news/opubliikuvaly-typovii-osvitni-programy-dlya-1-2-klasiiv-nush-dokumenty/>

58. Хомич О.О. Особливості навчання учнів початкових шкіл Канади. Young Scientist. 2016. № 10. С. 460-465. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/10/210.pdf>

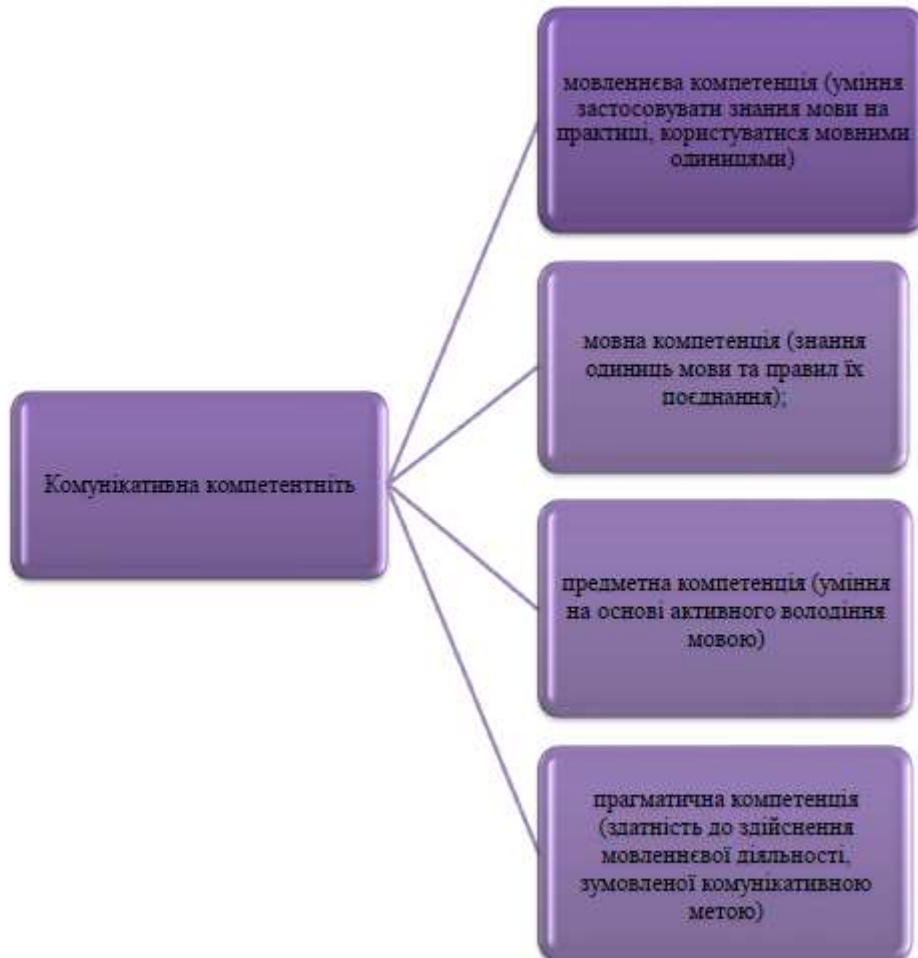
59. Ballagas Rafael BYOD: Bring Your Own Device. URL: <http://www.vs.inf.ethz.ch/publ/papers/rohs-byod-2006.pdf>

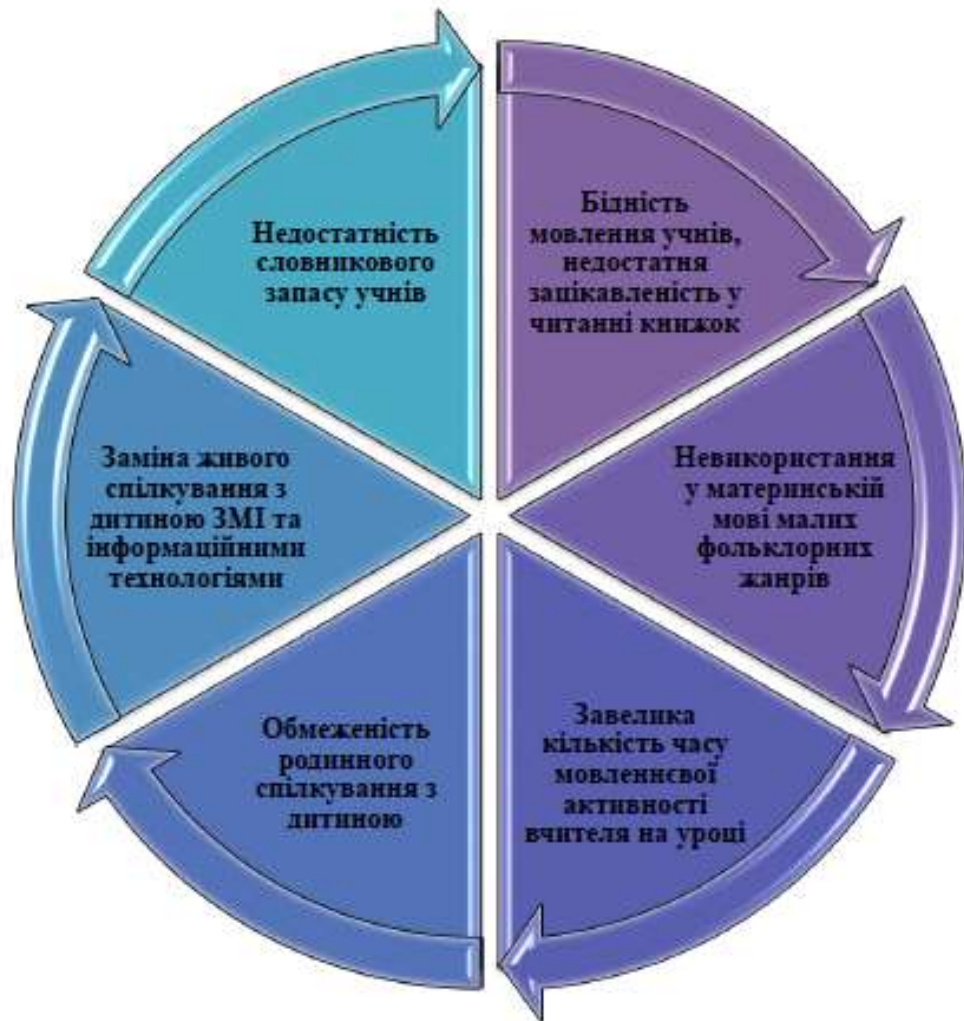
ДОДАТКИ

Додаток А

Структура комунікативної компетентності молодших школярів

Фактори, які ускладнюють формування комунікативної компетентності

Конспект уроку з формування комунікативної компетентності засобом технології BYOD

УРОК РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Тема: Дружба – найдорожчий скарб. Робота над деформованим текстом.

Мета: повторити з учнями будову тексту, вчити учнів працювати з деформованим текстом; розвивати зв'язне мовлення, вчити висловлювати власну думку; сприяти формуванню уявлення про дружбу; виховувати дбайливе ставлення один до одного, готовність допомогти й підтримати товариша, толерантність.

Обладнання: роздатковий матеріал (картки), телефони.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина 1. Створення ситуації успіху. Сьогодні на уроці ми працюємо разом. Кожному з вас я хочу побажати, щоб ви були: усміхненими, сміливими, працьовитими, ініціативними, хорошими, уважними. (Далі учні говорять один за одним і бажають гарного настрою та наснаги на урок).

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми та мети уроку. - Сьогодні, ми будемо з вами малювати картину. І щоб дістати перший елемент, вам потрібно зібрати слово.

1. Гра «Збери слово». Сьогодні, коли я шла до вас на урок, то в мене розсипалися літери. І всі вони перемішалися. Тож нам потрібно зібрати слово з цих букв. (Діти складають з літер слово «ДРУЖБА») - Чи здогадуєтесь, про що йтиме мова на уроці? (Відповіді дітей) - Так, сьогодні з вами на уроці ми будемо говорити про дружбу і спробуємо з'ясувати риси справжнього друга, бо для того, щоб мати друзів, треба самому вміти бути другом. А також будемо працювати з деформованим текстом, щоб навчитися помічати і усувати недоліки в тексті (представляємо першу частину картини-сонце)

III. Основна частина

1. Складання «Асоціативного куща» – Діти, що вам спадає на думку, коли ви чуєте чи говорите слово «ДРУЖБА»? На дошці з'являються квіти зі словами радість, щирість, повага, вірність, чесність, довіра.

2. Гра «Будуємо будинок для друзів» – Квіточки вирости і вже, мабуть, час попрацювати нам будівельниками, щоб побудувати «Будиночок для друзів». А щоб він був у нас теплим і затишним, нам треба працювати за таким планом і дати відповіді на такі запитання. (Вчитель розміщує на дошці макет будинку з питаннями: фундамент «Чи кожній людині потрібні друзі?» основа будинку «Яким повинен бути друг?» дах «Чи добре мати друзів?»). На дошці з'являється будинок.

2.1. «Чи кожній людині потрібні друзі?» Щоб фундамент був міцним, давайте з'ясуємо, чи кожному потрібні друзі, щоб дізнатися, як почувають себе ті, хто їх не має. Для цього я пропоную створити опитування на нашій сторінці у фейсбук. Результати ми обговоримо на наступному уроці. А поки пропоную вам переглянути фрагмент мультфільму. (Перегляд фрагменту мультфільму «Самый большой друг». (Зчитування QR коду) - Як почувають себе ті, хто не має друзів? (Самотньо, задрісно, байдуже до оточуючих, злі). - А чи є у нашому класі діти, які не мають друзів? (Ні) А знаєте, діти, що у нашому класі є 2 справжні подружки, які дружать з дитинства. Давайте їх послухаємо. Самотнє дерево і вітерець зламає, А разом з друзями у тебе сила є. Без друга не прожити – кожен знає, Без друга сіре все життя твоє. Один не стане по обидва боки, Та й як одному в світі цім рости? Чи прогулятися, як поробив уроки, Чи в парк та в цирк у вихідні піти? - І це добре, що у нас є друзі, бо «Ніхто не бажає жити без друзів. Мати друзів – це чудово!» (На дошці вчитель вивішує ці 2 речення).

2.2. «Яким повинен бути друг?» Час побудувати основу будинку, щоб з'ясувати, яким повинен бути справжній друг, і навчитися самому бути надійним другом. І знову давайте звернемося до фрагмента мультфільму. (Перегляд фрагмента мультфільму) - Діти, а ви б хотіли мати такого друга, як бегемот? (Відповіді дітей) - А мені шкода бегемота, тому що він не

розуміє, яким повинен бути справжній друг. Я впевнена, що ми зможемо йому допомогти виправитися і стати надійним другом. - Для цього давайте заселимо наш будинок друзів рисами характеру, які повинен мати друг, щоб він зрозумів свою помилку і виправився.

2.3. Гра «Засели будинок». Робота в парах. У вас на партах лежать 2 віконечка. Подумайте разом із сусідом по парті і обговоріть, яку рису характеру необхідно заселити у будинок, щоб бегемот зміг змінитися. (Діти працюють в парах і вибирають позитивну рису характеру). Молодці! Ми з вами бачимо, що якостей, які повинен мати справжній друг, дуже багато. І бегемот зрозумів, що він має бути добрим, вірним, справедливим... (На дошці показується частина тексту: Якостей, які повинен мати справжній друг, дуже багато. Він має бути добрим, вірним, справедливим, правдивим, чуйним»)

2.4. Фізкультхвилинка Час вже й відпочити. Помирились сонце з хмарою і тепер танцюють парою. Ллється дощ і сонце світить, Усміхаються їм діти. Райдуга місток зробила – Сонце з хмарою здружила. Хай з них приклад беруть діти, Треба дітям всім дружити.

2.5. «Чи добре мати друзів?» А зараз давайте дамо відповідь на питання «Чи добре мати друзів?» І знову дивимося фрагмент мультфільму (Перегляд фрагменту мультфільму) Отже, переглянувши мультфільм, ми з вами переконалися, що крокодил зрозумів, що треба мати друзів, які завжди допоможуть у тяжку хвилину. Пам'ятайте, що «Друзі пізнаються в біді. Вони завжди придуть на допомогу». (Вчитель демонструє речення на дошці). Погляньте, діти, коли ми відповідали на наші питання, то не тільки побудували будинок, а й текст. Давайте пригадаємо, з яких частин складається текст. Фундамент – це ... (зачин). Діти, знайдіть в цьому тексті зачин і зачитайте його. (Діти знаходять зачин і зачитують його) Основа – це ... (Основна частина). Дах – це ... (кінцівка). Нам ці знання необхідні, щоб не припуститися помилок при роботі з деформованим тестом.

2.6. Робота з деформованим текстом. Робота в зошиті с.30, 1 завд. - Прочитайте речення. Розмістіть їх в такому порядку, щоб утворився текст. - Яке речення буде зачином? (основною частиною?, кінцівкою?) До тексту доберіть заголовок. Давайте його запишемо (Діти записують заголовок) виправлений текст запишіть у зошити, але пам'ятайте, що кожна частина тексту пишеться з абзацу. Перевірка виконаної роботи. (Учень читає виправлений текст.) Чи можна дівчаток назвати справжніми подружками? Поясніть чому?

IV. Підсумок уроку. Я сподіваюсь, що після нашого уроку ви зрозуміли, хто є надійним другом і як з ними поводитися, бо маючи друзів, вважай, що ти володієш скарбами. А зараз портфельик допоможе нам з'ясувати, чи справдилися ваші очікування від уроку. . Опитування Діти зайдіть за QR-кодом на інтернет сторінку та дайте відповіді на запитання

**Тест на виявлення комунікативних та організаторських схильностей за
ред. Т. Пашукової**

Інструкція: «Запропонований вам тест містить 10 питань. Прочитайте їх та дайте відповіді на всі питання за допомогою бланка. На бланку надруковані номери питань. Якщо ваша відповідь на питання позитивна, тобто ви погоджуєтесь з тим, про що запитують у питанні, то на бланку відповідний номер обведіть кружечком. Якщо ваша відповідь негативна, тобто ви не погоджуєтесь, то відповідний номер закресліть. Слідкуйте, щоб номер питання і номер у бланку для відповідей збігалися».

- Опитувальник 1. Чи багато в тебе друзів, з якими ти постійно спілкуєтесь?
2. Чи довго ти ображаєшся на приятеля?
3. Чи є в тебе бажання познайомитися з іншими?
4. Чи правда, що тобі приємніше та простіше проводити час з книжками або ж за якими-небудь іншими справами, ніж з друзями?
5. Чи любиш ти придумувати та організовувати різні ігри та розваги для друзів?
6. Чи робиш ти уроки сьогодні, якщо ти можеш відкласти їх на завтра?
7. Чи подобається тобі постійно бути серед людей?
8. Чи любиш брати участь у колективних іграх?
9. Чи правда, що в тебе багато друзів?
10. Чи правда, що ти не дуже впевнено відчуваєш себе в оточенні великої групи своїх приятелів?

Завдання на виявлення рівня комунікативної компетентності школярів

1. Розкажи про себе.
2. Розкажи про свою сім'ю.
3. Розкажи про своїх друзів.
4. Напиши листа своєму другові та розкажи про свої канікули (зміст і форма довільні).

Анкета на виявлення девайсів в учнів початкових класів

1. Як тебе звати?
2. Скільки тобі років?
3. Чи є в тебе мобільний телефон?
4. Для чого ти користуєшся мобільним телефоном?
5. Чи знаєш ти, що таке планшет?
6. Чи є у тебе планшет?
7. Що ти робиш з планшетом?
8. А чи є у вас вдома комп'ютер?
9. Чи користуєшся ти комп'ютером?
10. Для чого тобі комп'ютер?

Конспект батьківських зборів

Тема: «Роль комп'ютера та Інтернету у житті дітей»

Мета: донести до відома батьків про користь та шкоду комп'ютера та Інтернету для психічного і фізіологічного здоров'я дітей; роз'яснити поняття «комп'ютерна залежність дітей» та її профілактика; скласти правила безпечного для дитини користування комп'ютером, виявити, наскільки батьки усвідомлені про перебування дітей за комп'ютером.

Обладнання: анкета №1 та опрацьовані матеріали анкетування учнів, правила для батьків.

Хід зборів

I. Організація зборів Перевірка присутності усіх батьків

II. Вступна частина

1. Розповідь учителя – У сьогоднішній неабиякої популярності набула комп'ютеризація навчальних закладів, бібліотек та інших установ. Звичайно, кожна родина також намагається забезпечити себе новітніми інформаційними технологіями, засобами зв'язку, мережею Інтернет. Це великий прорив у нашому сучасному житті. Комп'ютер урізноманітнює життя, адже дозволяє писати музику і вірші, малювати, спілкуватися у соціальних мережах, знайти найрізноманітнішу інформацію, грати ігри та багато іншого. Це зацікавлює не тільки дорослих, але і дітей. Не дивно, що з раннього віку малюки залюбки натискають на клавіатуру, водять курсором, клацають мишкою. Проте слід зазначити, що використання комп'ютерних технологій має як плюси, так і мінуси. Серед безлічі недоліків використання комп'ютерів слід визначити найважливіший – вплив на здоров'я. Володіти комп'ютером – це добре. Він допомагає дітям розвиватися, мислити, навчатися, спілкуватися з друзями, родичами, почувати себе впевнено серед однолітків, адже наше життя вимагає бути з ним на «ти», ігри розвивають мислення, логіку, уяву, моторику, швидкість реакції і т.д. Проте ми повинні пам'ятати і про дотримання правил роботи за комп'ютером.

Від тривалого і безконтрольного використання комп'ютера виникають як фізіологічні, так і психологічні проблеми. До фізіологічних відносять: електромагнітне випромінювання, що підвищує радіаційний фон і цим шкідливо впливає на здоров'я дитини, під час тривалого перебування за комп'ютером можуть виникнути проблеми із зором, порушенням мовлення та опорно-руховою системою, дратівливість, втома, головний біль, погане самопочуття. Слід звернути увагу і на психологічні проблеми, які можуть виникати.

Ми знаємо, що у дітей ще не сформована, нестійка психіка, уява і фантазія, при цьому ігри і інформація в мережі Інтернет мають найрізноманітніший характер. Тому поміж корисних, розвивальних ігор можуть бути ті, які мають еротичний, сексуальний, агресивний, жорстокий, шахрайський напрямок. Граючи в такі ігри, дитина може недооцінювати ситуацію в реальному житті, втрачається почуття реальності. Як наслідок, виникають різні непорозуміння, жорстоке відставлення до оточуючих, переоцінка власних можливостей та інше.

Серед недоліків також виділяють невміння спілкуватися з однолітками у реальному світі. Діти, які тривалий час спілкуються в мережі Інтернет, важко заводять знайомства. Їм легше спілкуватися у віртуальному світі. Завдання батьків – уберегти своє чадо від поганого впливу. Окремо слід поговорити про комп'ютерну залежність. Сидячи у віртуальному світі, діти не помічають часу. День за днем виробляється звичка, а потім залежність.

Першими показниками дитячої залежності є: обід за комп'ютером, істерики, проведення вільного часу за ним, не відвідує школу – бо сидить за комп'ютером, віддає перевагу комп'ютеру, коли звать гуляти друзі. Для того, щоб уникнути проблем, слід дотримуватись правил. Давайте їх обговоримо. (Правила роздаємо всім батькам). Правила для батьків:

1. Привчити дитину слідкувати за часом, проведеним за комп'ютером.
2. Не встановлюйте комп'ютер у дитячій кімнаті, щоб запобігти нічному перебуванню біля нього.

3. Вивчіть з дитиною вправи, рухи, що допоможуть зняти втому.
4. Поясніть дитині, які сайти вона може відвідувати, а які ні. Обов'язково обґрунтуйте відповідь.
5. Разом з дитиною оберіть сайти, які не нашкодять вашій дитині.
6. Не слід кричати на дитину та наказувати, намагайтеся домовлятися.
7. Запитуйте дітей, які ігри вони грають, про що вони.
8. Запропонуйте переглянути правила роботи за комп'ютером.
9. За потреби встановлюйте програми, що виконують контролюючі функції. (Обговорення кожного правила.)

III. Основна частина

1. Анкетування батьків Анкета для батьків №1 Чи є у Вашому домі комп'ютер та мережа Інтернет? Чи має Ваша дитина доступ до мережі Інтернет? Чи зареєстрована Ваша дитина в соціальних мережах, якщо так, то яких саме? Скільки часу Ваша дитина проводить за комп'ютером, у соціальних мережах? Чи контролюєте Ви, які сайти відвідує дитина. Якщо так, то як саме? Як, на Вашу думку, любить проводити дозвілля син (донька)? Чи виникають у Вас проблеми у спілкуванні з дитиною? Якщо так, то які?

2. Дискусія Готуючись до батьківських зборів, вчитель проводить опитування серед дітей за такими питаннями: Як тобі найбільше подобається проводити дозвілля? Що означає для тебе комп'ютер? Чи зможеш провести декілька днів без Інтернету? Скільки часу проводиш за комп'ютером? Чи граєш ти в комп'ютерні ігри? (якщо так, то в які саме?) Якщо якась інформація тебе турбує, до кого звертаєшся з проблемою? Опрацювавши учнівські роботи, вчитель пропонує провести обговорення.

V. Підсумок – Зараз пропоную заповнити маленьку анкету Анкета для батьків №2 Чи була корисною інформація на батьківських зборах? Що для Вас було новим? Що не сподобалося? Які питання хотіли б обговорити на наступних батьківських зборах? З яких питань бажаєте виступити на батьківських зборах?

Додаток 3

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Боголюб Наталія Анатоліївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

15.10.2021

(підпис)

Боголюб Н.А.

(ім'я, прізвище)

